

Verslag GOAB-bijeenkomst

Donderdag 9 februari van 10:00 - 11:30

Organisatoren: Wendy de Geus (Oberon) en Paulien Muller (Sardes)

Welkomst en aftrap

Bij deze bijeenkomst zijn gemeenten aanwezig. De groep bestaat uit gemeenten die zich aan het oriënteren zijn en gemeenten die al vve voor peuters in de asielopvang hebben. Wendy de Geus (Oberon) start de bijeenkomst, verwelkomt iedereen en loopt het programma door. Ze attendeert de aanwezigen op de brochure over "bekostiging van vve-aanbod voor peuters in de asielopvang." Vanuit de VNG is Florentine van de Sanden aanwezig, en vanuit OCW Mea-Neelke Andréa van Notten.

Inleiding door Mea-Neelke Andréa (OCW)

In 2016 is door Sardes onderzoek gedaan naar het bereik van vve voor peuters in de asielopvang. Dit was laag te noemen met 35%. In 2020 is dit onderzoek herhaald, met als resultaat 60% bereik. Mea-Neelke geeft aan dat de data niet helemaal vergelijkbaar zijn, maar wel al tot enige blijdschap stemmen. Mea-Neelke geeft aan dat 60% bereik echter nog wel achterloopt op de ambitie. Via het GOAB- ondersteuningstraject is de doelstelling om zoveel mogelijk gemeenten hierin te ondersteunen om het bereik te verhogen. Hiervoor is eerder een handleiding samengesteld en zijn er bijeenkomsten georganiseerd ter kennisdeling. Bovendien kunnen specifieke vragen gesteld worden aan het GOAB- ondersteuningstraject: zie www.goab.eu. Tevens bestaat vanuit het GOAB-traject de mogelijkheid voor gemeenten die nog geen vve-aanbod hebben om een 1-op-1-advies te krijgen.

Mea-Neelke stelt dat vve voor peuters in asielopvang duurder is vanwege de complexe begeleiding die dit vraagt en specifieke behoeften van de peuters, denk aan traumaverwerking. Met de nieuwe manier van financiering middels CBS-indicatie worden deze peuters echter ook meegenomen in de berekening van achterstandsscores van gemeenten, en dragen bij aan de hoogte van de OAB-uitkering van gemeenten.

Mea-Neelke voegt tot slot toe met name veel te willen leren van ervaringen die in deze sessie worden besproken. Paulien Muller neemt het hierna over en inventariseert of er vragen zijn.

Vraag: Het stukje over financiering is meegenomen in de OAB middelen. Maar hoe ziet dit eruit als we nu een noodopvang hebben, de middelen zijn bepaald op eerdere jaren? Wij bekostigen dit zelf, en stellen geen ouderbijdrage. Komen hier nog aanvullende middelen OAB voor?

Antwoord: Dit is een lastig punt. Meegenomen worden de kinderen die zijn ingeschreven in de gemeentelijk basisregistratie. De COA-inschrijvingen en IND-inschrijvingen worden hier nu ook bij gerekend. De telling is 1 oktober maar de maanden erna tellen ook mee. Qua telling is dit nauwkeuriger, maar misschien niet nauwkeurig genoeg. OCW wil wel in gesprek met gemeenten om te kijken hoe dit nog nauwkeuriger te krijgen is.

Presentatie 'Taalaanbod voor peuters in de asielopvang', door senior adviseur Karin Vaessen (Sardes)

Karin Vaessen is taaldeskundige en verteld vanuit dit perspectief over taalstimulering bij vve-peuters in de asielopvang. Centraal in haar presentatie staat het effectief vormgeven van taalaanbod aan deze doelgroep.

Karin stelt dat taalontwikkeling bij vve-peuters in de asielopvang anders verloopt dan bij reguliere vve-peuters. Normaal gesproken is het goed om peuters een breed taalaanbod te bieden en hen onder te dompelen in de taal, ze uit te lokken tot taalproductie en feedback te geven die direct gericht is op taal. Peuters in de asielopvang zijn echter volledig beginnend op het gebied van (Nederlandse) taal. Welk aanbod werkt voor hen? Karin stelt dat dit aanbod eigenlijk het tegenovergestelde moet omvatten van het aanbod aan reguliere peuters. Peuters in een asielopvang hebben juist een zeer smal aanbod nodig en een beperkte taalomgeving, gericht op het aanleren van de eerste 1000 woorden. Van de PM'er vraagt dit korte zinnen en nadruk op losse woorden. Communicatie gebeurt hierin idealiter veel non-verbaal, met veelvuldig aanwijzen van voorwerpen en het stellen van gesloten vragen omdat deze kinderen immers geen taal teruggeven. Gebruik liever ook geen verkleinwoorden of bijwoorden, maar benoem de basis van een woord. Ook kunnen woorden die aangeleerd worden goed in het begin van een zin worden gezegd, bijvoorbeeld "jas, pak je jas". Dit klinkt staccato, maar vraagt een andere didactiek dan bij reguliere peuters. Tip: voor het aanleren van de eerste 1000 woorden zijn tevens woordlijsten te verkrijgen ter ondersteuning.

Er bestaan een paar perioden. De stille periode kan voor peuters in de asielopvang lang duren. Alles is gericht op het zich veilig voelen in de groep en de nieuwe omgeving en de voorwaarden voor taal leren. Bekrachtiging van positief gedrag is hierin heel belangrijk. Karin stelt dat veiligheid voorwaardelijk is voor verdere interactie. Vanuit deze veiligheid kan er steeds meer verwacht worden van peuters in hun taalgebruik. De volgende periode is het passief gebruiken van taal. Pas daarna komt de periode dat het kind reageert met taal en het Nederlands actief gaat gebruiken. De manier waarop je met taal omgaat is dus anders dan in gewone vve-groepen. Het vraagt een ander taalgebruik van de PM'er en een andere taaldidactiek. Je zou voorafgaand aan de gewone vve een inhoudelijk ander aanbod moeten hebben.

Paulien Muller bedankt Karin voor haar presentatie, en pakt terug op vragen over dit thema die vooraf zijn ingebracht door de deelnemers.

Vraag: Peuters beheersen soms de Nederlandse taal niet, maar ook hun eigen moedertaalgebruik is nog beperkt. Hoe kan een PM'er hiermee omgaan?

Antwoord: Een tweede taal leren deze kinderen dus niet vanuit een rijke eerste taal. Dat is als eerste goed om je te realiseren, want die twee taalontwikkelingen van eigen en de Nederlandse taal lopen dan samen op. In dat geval kan je bijvoorbeeld geen Nederlands label aan een bekend woord hangen. Dit vereist nog meer afstemming in wat ze al kennen.

Vraag: Is er voorkeur aan te geven voor de verdeling van reguliere vve-peuters en peuters uit de asielopvang aanvragen over de groepen?

Antwoord: Als taaldeskundige zou ik zeggen: Alle kinderen bij die nog geen Nederlands kennen bij elkaar zetten. Maar je moet ook uit praktische overwegingen deze kinderen wel op een reguliere groep aanbod geven. Dit kan bijvoorbeeld als PM'ers een taakverdeling maken door op bepaalde momenten specifiek aanbod te hebben voor kleine groepen peuters. Een goede taakverdeling is belangrijk en extra handen kunnen helpen, maar het heeft voorkeur heeft zoveel mogelijk de absolute beginners met zijn allen samen te hebben, dan kun je hele dag alle kansen voor taal benutten.

Reactie: Gedragmatig was het bij ons niet te doen om reguliere kinderen met peuters in de asielopvang te mixen. Daarom hebben wij besloten het op te delen.

Antwoord: Wisselwerking tussen gedrag en taalbeheersing is er natuurlijk ook. Hoe minder je verbaal uit kan drukken, hoe meer het in gedrag zich uit. Stel je voor dat je 10 minuten wordt voorgelezen in een taal waar je niets van begrijpt, hoe frustrerend is dat?

Vraag: Zijn er ervaringen met hoe je ouders kan inzetten in de opvang of hen kan betrekken in de opvang?

Antwoord: Betrokkenheid is enorm belangrijk, want ouders en kinderen hebben een hele rugzak. Ik zou ouders alleen niet op de groep laten. Kinderen moeten leren om in de groep te functioneren en te leren van PM'ers. Ouders op de groep geeft ook weer onrust. Je kan ze bijvoorbeeld wel een uurtje per maand uitnodigen op de groep.

Vraag: Is apart aanbod verplicht?

Nee, het is wel goed om te weten dat een gewone ve-groep niet zo handig is voor absolute beginners. Karin vult nog aan door toe te voegen dat aanbod voor peuters in de asielopvang ook niet enorm complex is. Dit gaat vooral om praktische handvatten voor al geschoolde PM'ers: Welke boeken lees je, welk aanbod heb je in de hoeken, enzovoort. Ellen Buntjer vult aan door aan te geven dat het volgens haar wel goed is om er wel een methode aan vast te knopen. Reguliere vve-groepen moeten dat ook. Dus het is goed om te kijken naar een gecertificeerde methode en hier zelf keuzes in te maken qua inhoud. Als bijvoorbeeld gewerkt wordt met Piramide met twaalf thema's, dan doe je maar drie thema's, gericht op praktische zaken in de belevingswereld van de kinderen op school (eten, wat zie je rond school, lichaamsdelen).

Presentatie 'Opzetten van een vve-aanbod voor peuters in AZC Ter Apel', door pedagogisch coach en beleidsmedewerker Ellen Buntjer (kinderopvang KiWi)

Ellen is na de zomervakantie gestart in Ter Apel. Het COA heeft daar drie opvangvormen:

- COL (centraal ontvangst locatie), daar komen alle gezinnen binnen.
- POL (proces ontvangst locatie), hier wordt besproken of ze kunnen blijven.
- VBL (vrijheidsbeperkende locatie), deze mensen moeten terug.

In de COL is geen aanbod, daar zijn asielzoekers maar kort. Kinderen moeten ook eerst aan plekje op het COA wennen. We kiezen daarom voor een ve-groep op de POL, met maximaal 12 kinderen en 2 PM'ers. Voor de veiligheid en geborgenheid van kinderen, maar ook voor de PM'ers zelf melden de PM'ers zich op het terrein en dragen een portofoon. De deur gaat op slot als de kinderen binnen zijn. Dit is omdat anders iedereen binnenloopt, aanbellen is niet bekend. De kinderen komen vanaf 2 jaar, meestal zijn de eerste 4 maanden vooral gericht op veiligheid.

Ellen vertelt over de praktische omgang met peuters in de asielopvang vanuit haar eigen ervaring. Ze stelt dat wat wij logisch vinden, voor hen niet altijd vanzelfsprekend is. De PM'ers kiezen ervoor om spelaanbod in groep zo minimalistisch mogelijk te doen. Kinderen krijgen hierbij juist weinig materiaal, waarin PM'ers hen constant begeleiden hiermee en veel voor doen om ze ermee te leren omgaan.

De huishoek is echt de basis: Die moet in elke opvang zijn. Dit is namelijk een bron van herkenning vanuit thuis. Aan de PM'er is het de taak om veel voor te doen, en niet te verwachten dat kinderen gelijk al gaan spelen. Dat is namelijk vaak niet aan de orde. Ellen vervolgt over praktische zaken waar ze zelf tegenaan liep:

- Begrippenkaarten zijn heel handig, en dan niet met een pictogram, maar met een foto van een voorwerp.
- Zandtafels zijn een goed idee voor motorische ontwikkeling, maar bied geen rijsttafels of andere tafels waar voedsel in voorkomt aan. Dat heeft voor hen een andere betekenis, want bij ons is het in overvloed en bij sommige landen niet.
- Houd rekening met een ander leefritme van deze kinderen en gezinnen. Het Nederlandse ritme is vaak niet van toepassing op deze kinderen. Zij gaan 's middags vaak slapen voor zo

lang als ze zelf willen. Vervolgens staan ze weer op rond half 5/5 uur en spelen ze tot half 10. Kinderen zijn 's morgens dan ook vaak niet fit en actief door hun andere ritme.

- Een WC is voor ons normaal, maar deze kinderen hebben vaak geen idee wat een WC is. Ze gaan soms letterlijk naast de WC zitten en behoefte doen naast de WC. Ze trekken ook een zeepompje leeg om te ontdekken wat ze daarmee kunnen. Ze zijn alles aan het ontdekken, waar ben ik, wat kan ik met dit materiaal.

Vraag: Hoe is het proces hiernaartoe verlopen, wie had welke rol (gemeenten/kinderopvang/coa)?

Antwoord: We hebben een LRK-nummer. Aanloop is zelfde als bij reguliere opvang. Je moet meer met COA regelen. COA regelt conciërge, schoonmaak. De gemeente heeft een taak gekregen met deze opvang, en als kinderopvang KiWi willen we ook onze bijdrage leveren. We zijn gevraagd en willen het doen.

Vraag: Wijkt de inspectie af van de landelijke eisen in het geval van vve aanbod aan asielpeuters?

Antwoord: Vorige week is de inspectie toevallig op bezoek geweest. Ik weet de resultaten nog niet, maar kan die wel delen.

Plenaire terugkoppeling van subgroepen

Uit subsessie 1 geeft Wendy geeft aan twee knelpunten besproken te hebben. Een kinderopvanglocatie wilde een vrijwilliger uit het COA op groep laten meedraaien. Voor die ouders kan je echter geen VOG-verklaring krijgen. Hoe kan je die mogelijkheid benutten, maar toch voldoen aan eisen van de kinderopvang? Vrijwilligers hebben vaak ook nog geen status gekregen als geregistreerd persoon. VNG reageert dat ze dit evt juridisch wil navragen, maar het is vooral belangrijk om als gemeente je bewust te zijn van feit dat je opdrachtverstrekker bent van de GGD en dit gesprek moet benutten. Wanneer aan de inspectie van GGD niet wordt voldaan kan je dat gebruiken om het gesprek te voeren en dan beslissen om wel of niet te handhaven, kijkend naar de grootte van het risico.

Ook is gevraagd hoe kan worden omgegaan met ouders die geen inkomen hebben? Een deelnemer reageert dat ze vooralsnog in een pilot van een jaar hebben afgesproken dat ouders geen eigen bijdragen betalen. Ze zouden dit ook kunnen laten betalen via de VNG-tabel, maar dat geeft gedoe over en weer. Ze willen de drempel juist verlagen en betalen als gemeente vier dagdelen per week per kind zonder ouderbijdrage.

VNG vraagt zich af, gezien alle vragen over financiën, of er een manier bestaat waarop de kosten voor vve-aanbod aan asielpeuters worden meegenomen in OAB-middelen op een beter passende manier. Is het handig voor een aanbod aan AZC-kinderen dat dit meegenomen wordt in de GOAB-financiering en dat deze middelen hetzelfde zijn? Gereageerd wordt dat er wel opgepast moet worden hierin dat er niet weer allerlei nieuwe potjes en regelingen komen. Voor kleine gemeenten is dat namelijk lastig te regelen en zij hebben doorgaans hun handel al vol aan administratie. OCW herhaalt dat ze graag in gesprek gaat om te kijken hoe de GOAB-financiering nauwkeuriger kan. Het is een duurder vorm van ve-opvang en we willen dat dit goed gebeurt. Dan moeten we opnieuw naar de middelen kijken.

In subsessie 2 is voornamelijk de onzekerheid besproken die een AZC-locatie met zich meebrengt in de hogere instroom van vve-peuters en wat dit vraagt van PM'ers. Gevraagd wordt hoe flexibiliteit van instroom kan worden georganiseerd. Als antwoord wordt gegeven dat je kan dit niet altijd beheersen. Voor de PM'er betekent dit dat je deze kinderen eigenlijk ook niet volledig in je hart kan sluiten, want ze gaan weer weg en anders houd je dit werk niet vol. Het grootste doel voor de kinderen is veiligheid en geborgenheid.

Paulien voegt hieraan toe dat er ook een praktische vraag aan zit hoe deze instroom kan worden georganiseerd. Ze heeft hiervoor reeds een notitie over bekostiging rondgestuurd en een handreiking over hoe je dit organiseert. Deze worden verder gedeeld.

In subsessie 3 werd vooral stilgestaan bij de vraag wat deze kinderen extra/anders nodig hebben en of je dat ook in een reguliere vve-groep kan bieden. Immers, als er niet voldoende peuters op een locatie zijn, is een aparte vve-groep niet haalbaar. Wat kan helpen is om de (gemengde) groepen waar deze kinderen op zitten wel kleiner te houden, dus bijvoorbeeld 2 op 12. Of om asielpeuters juist te verdelen over verschillende groepen, om de belasting voor de PM'ers behapbaar te houden. Dit zijn aanpakken die kunnen helpen als het moeilijk is om professionals te vinden die deze doelgroep kunnen en willen bedienen.

Vanuit subsessie 4 wordt gevraagd hoe kan worden omgegaan met ouders die geen inkomen hebben. Een deelnemer reageert dat ze vooralsnog in een pilot van een jaar hebben afgesproken dat ouders geen eigen bijdragen betalen. Ze zouden dit ook kunnen laten betalen via de VNG-tabel, maar dat geeft gedoe over en weer. Ze willen de drempel juist verlagen en betalen als gemeente om vier dagdelen per week per kind te faciliteren wanneer er geen ouderbijdrage mogelijk is.

Wendy sluit de bijeenkomst af en bedankt iedereen voor zijn inbreng en aanwezigheid. Als er nog prangende vragen zijn kan contact worden opgenomen met Wendy de Geus of Paulien Muller, om deze vragen of opmerkingen neer te leggen aan de GGDGHOR of OCW.

Bronnenlijst

- Consortium Vluchtelingenpeuters (2019). *Checklist voor gemeenten - De integratie van jonge vluchtelingkinderen (0-4 jaar) bevorderen via de kinderopvang*. (2019). In opdracht van het Kinderopvangfonds. <https://www.lowan.nl/wp-content/uploads/2020/02/Checklist-voor-gemeenten-De-integratie-van-jonge-vluchtelingkinderen-bevorderen-via-de-kinderopvang1.pdf>
- Gross, S. (2018). *Anderstaligheid en opvallend gedrag van kinderen - Vluchtelingkinderen in de kinderopvang*. Sardes, NJi, Sociaal Werk Nederland, Pharos. In opdracht van het Kinderopvangfonds. <https://www.lowan.nl/wp-content/uploads/2020/03/vluchtelingkinderen - anderstaligheid.pdf>
- Hoogeveen, K. (2019). Werken met jonge vluchtelingen. Vroeg, juni-nummer, p16-17.
- Nederlands Jeugdinstituut (2020). *Informeel opvoedsteun aan vluchtelinggezinnen. Handreiking voor ondersteuning van ervaren vrijwilligers*. <https://www.nji.nl/system/files/2021-04/Informeel-opvoedsteun-aan-vluchtelinggezinnen.pdf>
- Inspirerende initiatieven voor vluchtelingkinderen. 15 succesvolle projecten (2018). NJi. <https://www.nji.nl/sites/default/files/2021-06/Inspirerende-initiatieven-voor-vluchtelingkinderen-15-succesvolle-projecten.pdf>
- Haan, A. de. (2018). *Achtergrond vluchtelingkinderen - Vluchtelingkinderen in de kinderopvang*. Sardes, NJi, Sociaal Werk Nederland, Pharos. In opdracht van het Kinderopvangfonds <https://www.lowan.nl/wp-content/uploads/2020/03/vluchtelingkinderen - achtergrond.pdf>
- Jenniskens, T. & Langen, A. van. (2020). *Toegang tot voorschoolse educatie voor peuters in de asielopvang - Verslag surveyonderzoek onder gemeenten, COA en JGZ*. KBA Nijmegen, Oberon en Sardes. <https://www.lowan.nl/wp-content/uploads/2020/11/Eindrapport-peuters-asielopvang-def.pdf>
- Maarse, J., Beekhoven, S. & Donkers, E. (2019). *Inzicht in (non-)bereik onder kinderen van inburgeringsplichtigen in de voorschoolse educatie*. Mmv: Muller, P., Teunenbroek, M. van & Melisse, R. Utrecht: Sardes. In opdracht van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.
- Muller, P. (2020). *Voorschoolse educatie voor peuters in de asielopvang*. Handreiking voor gemeenten, het COA, JGZ en kinderopvang. Sardes, Oberon, KBA Nijmegen. <https://www.nji.nl/sites/default/files/2021-05/Peuters-in-de-asielopvang-naar-de-peuterspeelzaal-voor-gemeenten.pdf>
- Nji. (2023). Kennisdossier Vluchtelingkinderen. <https://www.nji.nl/nl/Kennis/Dossier/Vluchtelingkinderen>
- Pharos (2019). *Opvoedondersteuning bij niet-westerse migranten en vluchtelinggezinnen*. Factsheet. <https://www.pharos.nl/factsheets/opvoedondersteuning-bij-migranten-en-vluchtelinggezinnen/>
- Wieringen, J.C.M. van & M. Hoekstra (2019). *Handreiking Vluchtelinggezinnen samen op weg helpen. Tips voor gemeenten en jeugdgezondheidszorg*. Pharos, Expertisecentrum gezondheidsverschillen.